

S U O M E N

YMPÄRISTÖKASVATUKSEN

S E U R A R Y

Opetus ja kulttuuriministeriö

Meritullinkatu 10, Helsinki

kirjaamo@minedu.fi

Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran lausunto luonnoksesta Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaksi (13.9.2011)

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma toimii hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmana opetushallinnon alalla. Kataisen hallitusohjelma 2011-2014 asettaa koulutus- ja tiedepolitiikalle isoja haasteita, sillä ohjelman esipuheessa asetetaan tavoitteeksi *kehittää Suomesta maailman ympäristötietoisin kansakunta*. Tämän tavoitteen saavuttamisessa on opetushallinnolla aivan erityinen vastuu, sillä kasvatusta, koulutusta ja viestintää ovat avainasemassa pyrittäessä muuttamaan arvoja ja toimintatapoja kestävämpään suuntaan.

Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran näkemyksen mukaan Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman luonnoksessa ei esitetä riittäviä toimenpiteitä, jotta hallitusohjelman tavoite olisi mahdollista saavuttaa. Esitämmekin luonnokseen seuraavia muutoksia:

1. Opetuksen ja kasvatuksen arvopohja

Luonnoksen mukaan varhaiskasvatuksella luodaan perusta lapsen elinikäiselle oppimiselle, tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle sekä hyvinvoinnille ja terveydelle. Yleissivistävän koulutuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen.

Esitämme varhaiskasvatuksen tavoitteisiin seuraavaa lisäystä:

Varhaiskasvatuksella luodaan perusta [...] sekä luonnon ja ympäristön vaalimiselle.

Esitämme, että perusopetuksen arvopohjaan, tavoitteisiin ja toimintakulttuuriin lisätään **vastuu luonnosta ja ympäristöstä**.

S U O M E N

YMPÄRISTÖKASVATUKSEN

S E U R A R Y

Perustelut: Suomen perustuslain mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. On kestäväntä ja perustuslain hengen vastaista, mikäli suomalaisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lähtökohdista puuttuu luonnon ja ympäristön vaaliminen ja säilyttäminen elinkelpoisena tuleville sukupolville.

2. Väestön koulutustaso ja osaaminen

Luonnoksessa nostetaan esiin monta osaamisen kannalta keskeistä seikkaa. Esimerkiksi kohta **”Tavoitteena aktiivinen kansalaisuus”** on tärkeä myös laajempaan ympäristötietoisuuteen ja kestävään tulevaisuuteen pyrkimisen kannalta.

2.1 Tavoitteena aktiivinen kansalaisuus

Kohdassa ”Tavoitteena aktiivinen kansalaisuus” ei kuitenkaan huomioida hallitusohjelman kirjauksia riittävällä laajuudella ja esitämmekin siihen seuraavaa hallitusohjelman mukaista lisäystä

”Kehitetään lasten ja nuorten kuulemista sekä osallistumismahdollisuuksia oman lähiympäristönsä suunnitteluun sekä ympäristöpolitiikan päätöksentekoon.” (Hallitusohjelma: Koulutus-, tiede- ja kulttuuripolitiikka s. 37)

Perustelu: Hallitusohjelman mukaan lasten ja nuorten osallisuuden kehittämisessä on tärkeänä näkökulmana lisätä mahdollisuuksia ja valmiuksia osallistua oman lähiympäristön suunnitteluun ja ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Tukemalla lasten ja nuorten kasvua aktiiviseen ympäristökansalaisuuteen¹ edistetään merkittäväällä tavalla hallitusohjelman tavoitetta Suomesta maailman ympäristötietoisimpana kansakuntana.

2.2. Kestävän kehityksen taitojen ja osaamisen edistäminen

Kohdassa ”Väestön koulutustaso ja osaaminen” nostetaan esille monta keskeistä näkökulmaa, joista mm. edellä mainittu aktiivinen kansalaisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen ovat ympäristökasvatuksen kannalta tärkeitä. Väestön osaamisesta puuttuu kuitenkin kokonaan hallitusohjelman tavoitteissa olennainen kestävä kehityksen osaaminen.

Esitämme, että lukuun Väestön koulutustaso ja osaaminen lisätään omaksi kohdakseen kestävä kehityksen taitojen ja osaamisen edistäminen

¹ Koskinen Sanna (2010). Lapset ja nuoret ympäristökansalaisina, ympäristökasvatuksen näkökulma osallistumiseen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 98. Helsinki.

S U O M E N

YMPÄRISTÖKASVATUKSEN

S E U R A R Y

Perustelut: Hallitusohjelman esipuheessa esitetään tavoite: *"Ympäristö jätetään tuleville sukupolville paremmassa kunnossa. Suomea rakennetaan luonnon monimuotoisuuden vaalimisen ja ilmastonmuutoksen torjunnan edelläkävijämaaksi. Hallituksen tavoitteena on tehdä tulevaisuuden Suomesta hiilineutraali yhteiskunta, nostaa Suomi ympäristötekniikan ykkösmaaksi ja kehittää Suomesta maailman ympäristötietoisin kansakunta."* (s. 3)

Vastuu tavoitteen saavuttamisesta on kaikilla hallinnonaloilla: hallitusohjelma linjaa, että *"Kestävän kehityksen mukaiset tavoitteet otetaan huomioon kaikilla hallinnonaloilla."* Niiden tulee siten saada riittävä painoarvo myös Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa ja läpäistä kaikki koulutustasot ja tutkimus. Tämä varmistetaan lisäämällä kestävän kehityksen taidot omaksi kohdaksi väestön osaamista tarkasteltaessa.

3. Perusopetus

Hallitusohjelmassa todetaan, että *"Valmistellaan perusopetuksen tavoitteiden ja tuntijaon vuonna 2016 tapahtuva uudistaminen vahvistamaan taito- ja taideaineiden opetusta, liikuntaa sekä yhteiskunnallista kasvatusta ja arvokasvatusta ja ympäristökasvatuksen asemaa sekä oppiaineiden välistä yhteistyötä ja monipuolistamalla kieliohjelmia."* (s. 32)

On tärkeää, että Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman luonnoksessa huomioidaan ympäristökasvatuksen aseman vahvistaminen perusopetuksen tavoitteiden ja tuntijaon uudistamisen yhteydessä. Tällöin **ympäristökasvatus ei voi jäädä vain yksittäisen oppiaineen tai oppiainekokonaisuuden asiaksi, vaan kestävän elämäntavan taitojen tulee olla mukana kansalaisen perustaidoissa ja kaikissa oppiainekokonaisuuksissa.**

4. Oppimisympäristöjen kehittäminen

4.1. Opettajien perus- ja täydennyskoulutus

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman luonnoksessa opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen yhtenä painopistealueena on oppimisympäristöjen kehittäminen. Tämä on tärkeä ja kannatettava painotus, jota tulisi täydentää hallitusohjelman sitoumusten mukaisesti seuraavasti:

Opettajien peruskoulutuksen painopistealueisiin lisätään **ympäristökasvatus**.

Opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutusta kohdennetaan siten, että se lisää myös **valmiuksia ympäristökasvatuksen toteuttamiseen opetuksessa**

S U O M E N

YMPÄRISTÖKASVATUKSEN

S E U R A R Y

Perustelu: *"Lasten ja nuorten ympäristökasvatusta [...] kehitetään"* (Hallitusohjelma: Koulutus-, tiede- ja kulttuuripolitiikka s. 37). Hallitusohjelmassa sitoudutaan ympäristökasvatukseen kehittämiseen opetushallinnon alalla, minkä tulisi näkyä läpi koko Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman. Opettajien perus- ja täydennyskoulutus ovat tässä erittäin merkityksellisessä asemassa, sillä nykyisellään opettajankoulutus tarjoaa erittäin heikosti valmiuksia ympäristökasvatukseen toteuttamiseen.

4.2 Oppimisympäristöjen kehittäminen ja ympäristökasvatus

Ympäristökasvatuksen menetelmät kannustavat ja ohjaavat opettajia laajentamaan oppimisympäristöä luokasta luontoon ja lähiympäristöön. Esimerkiksi luonto- ja ympäristökoulut ovat yksi luonteva tapa oppimisympäristön laajentamiseen. Samoin järjestöt ja muut epämuodollisen/ei tutkintoon tähtäävän kasvatussektorin toimijat tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia opettajien ympäristökasvatustyön ja opetussuunnitelmien tavoitteiden saavuttamisen tueksi; esimerkkinä mm. kestävän kehityksen toimintaohjelmat.

Kansallisessa Kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen strategiassa² on asetettu yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi, että vuonna 2010 kaikilla kouluilla on kestävän kehityksen toimintaohjelma ja 15 prosenttia on saanut ulkoisen tunnuksen tai sertifikaatin toiminnastaan vuoteen 2014 mennessä. Suomessa tarjolla olevia ulkoisia tunnuksia ovat Vihreä lippu -ympäristöohjelma ja Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointi.

Tavoitteen toteutumisen edistämiseksi ja oppimisympäristöjen kehittämiseksi **esitämme, että Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan lisätään seuraavat kohdat:**

-Tuetaan ja kannustetaan kouluja ja oppilaitoksia Kestävän kehityksen toimintaohjelmien tekemisessä.

-Vahvistetaan ja tuetaan luonto- ja ympäristökoulujen asemaa.

²Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006-2014. Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto. 2006. Helsinki.

S U O M E N

YMPÄRISTÖKASVATUKSEN

S E U R A R Y

Perustelut:

Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaoston strategiassa³ esitetyt kansalliset tavoitteet koskien koulujen kestävän kehityksen ohjelmia ja ulkoisia tunnuksia edellyttävät konkreettisia toimenpiteitä opetushallinnon alalla.

Hallitusohjelman kirjaus *"Lasten ja nuorten ympäristökasvatusta ja luontokouluja kehitetään. (Koulutus- ja tiede- ja kulttuuripolitiikka s. 37)* edellyttää luonto- ja ympäristökoulujen aseman vahvistamisen kirjausta myös Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sekä konkreettisia toimenpiteitä opetushallinnon alalla.

Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran puolesta

Kati Vähä-Jaakkola

toiminnanjohtaja

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry

³ Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006-2014. Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto. 2006. Helsinki.